

ISBN 978-617-616-077-9. Акт. пит. крим. права, процесу і криміналістики,
удоск. діяльн. суд. і правоохор. систем. Северодонецьк, 2017

4. Основы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел : учеб. /под ред. Ю.А. Агафонова, Ю.Ф. Кваши. – Краснодар : Краснодар. ун-т МВД России, 2007. – 305 с.

5. Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія /О.М. Бандурка. – Х. : Золота мила, 2012. – 620 с.

Г.І. Глобенко

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
*(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)*

ДО ПИТАННЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ З ОБВИНУВАЛЬНИМ АКТОМ

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом в Україні, зумовили необхідність суттєвої зміни законодавства, у тому числі і кримінально-процесуального. Рухаючись у цьому напрямі у 2012 р. в державі був прийнятий КПК України. Разом з тим судова та слідча практика не стоять на місці і виявляє певні недоліки нормативної бази, що у свою чергу вимагає подальшого її наукового розроблення та законодавчої регламентації. Вирішення окреслених проблемних питань має важливе значення як у боротьбі із злочинністю, так і для належного забезпечення захисту прав та свобод громадян задіяних до сфери кримінального судочинства.

Немало питань виникає на завершальному етапі досудового розслідування, під час якого приймається підсумкове для цієї стадії рішення у формі обвинувального акту. Це важливий процесуальний документ досудового розслідування, який оформляє його результати. У ньому мають підводитись підсумки розслідування, обґрунтовуватися доказами висновки слідчого, прокурора щодо винуватості підозрюваного та юридичної кваліфікації його діянь. Перш за все, вказані вимоги мають відповідати положенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., де зазначено, що кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має бути негайно й детально проінформований зрозумілою для нього мовою про характер і причини висунутого проти нього обвинувачення. До того ж право бути проінформованим про характер і причини

обвинувачення, перш за все, потрібно розглядати у світлі права обвинуваченого мати можливість підготуватися до захисту, гарантованого п. п. «b» п. 3 ст. 6 Конвенції (рішення у справі «Даллос проти Угорщини», п. 47).

Норми чинного КПК України, що регламентують досліджуваний етап досудового розслідування, у порівнянні з аналогічними положеннями, що містилися в КПК УРСР 1960 р. зазнали деяких змін. Так, зокрема, нововведення торкнулися процесуального порядку закінчення досудового розслідування, прав учасників, що приймають участь на даному етапі провадження, змісту обвинувального акту та додатків до нього, тощо. Незважаючи на те, що чинне законодавство усунуло ряд недоліків законодавчого регулювання досліджуваного етапу розслідування, проблемні питання існують і зустрічаються вони не лише у правозастосовній діяльності, а й викликають бурхливі дискусії в теорії кримінального процесу.

Положення чинного законодавства не надають розширеного визначення цього процесуального документу. Зі змісту ч. 4 ст. 110 КПК України лише випливає, що ним є процесуальне рішення, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. У сенсі викладеного відсутні будь-які заперечення щодо підсумкового рішення слідчого, прокурора. Однак, у науковій літературі питання щодо висунення обвинувачення прокурором у такий спосіб є дискусійним. Перш за все, це пов'язано з тим, що у цьому документі не повністю викладаються обставини кримінального правопорушення, а також елементи, що докладно формулюють обвинувачення. Крім цього на думку деяких дослідників обвинувальний акт дублює повідомлення про підозру, що є неприпустимим. У зв'язку з викладеним слід зазначити таке. Справді, положення ст. ст. 223, 224 КПК України 1960 р., на відміну від ст. 291 КПК України 2012 р., що стосуються підсумкових процесуальних документів та додатків до них суттєво відрізняються. Обвинувальний висновок містив детальний перелік процесуальних дій та рішень з їх коротким змістом та аналізом, а отже більш детальну інформацію про обставини вчиненого злочину ніж обвинувальний акт. Разом з тим, чинне законодавство у порівнянні з попереднім має і дещо інші засади, зокрема, безпосередність дослідження показань, речей, документів (ст. 23 КПК України), згідно якої не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього досліджен-

ня суду. Отже, прокурор ознайомившись з матеріалами кримінального провадження та обвинувальним актом, а тим більше затвердивши його переконується в тому, що відповідне кримінальне правопорушення мало місце і його вчинила саме ця особа. Вищевказане повністю відповідає положенням п. 13 ч. 1 ст. 3 КПК України, згідно з якими обвинувачення – це твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом про кримінальну відповідальність, яке висунуте в порядку, встановленому КПК України.

Актуальним у цьому контексті є також питання щодо процедури повернення обвинувального акта, оскільки законодавець залишає поза увагою будь-яку конкретику в самій процедурі. Слід зазначити, що згідно з положеннями п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК України, єдиною підставою для цього є його невідповідність вимогам передбаченим ст. 291 КПК України. Тим більше, у листі Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» від 3.10.2012 № 223-1430/0/4-12 зазначено, що проведення будь-яких слідчих або інших процесуальних дій, окрім тих, що зазначені в ухвалі про повернення обвинувального акта в кримінальному провадженні не допускається. Разом з тим у практичній діяльності трапляються не поодинокі випадки за яких у вищевказаній ухвалі містяться вказівки про проведення відповідних дій які мали б проводитись виключно під час судового провадження за дорученням суду. Подібна практика є недопустимою, оскільки, такий підхід зводить нанівець досліджуваний інститут і повертає нас до інституту повернення кримінальної справи на додаткове розслідування, що мав місце у КПК України 1960 р. та неодноразово підлягав цілком слушній критиці як науковців, так практиків. Отже, у цьому випадку усунення недоліків структури та змісту обвинувального акту має відбуватися не шляхом проведення певних слідчих та процесуальних дій, а виключно на підставі вже наявних у кримінальному провадженні матеріалів.

На підставі викладеного можна констатувати, що окремі питання процесуального порядку закінчення досудового розслідування у формі звернення до суду з обвинувальним актом мають стати предметом подальших наукових досліджень.